

Partea întâi

ZORII ZILEI

Capitolul 1

Familia Magheru

I

Gheorghe Magheru era fiul unor țărani înstăriți din comuna Merișani, județul Dolj. Încă nu împlinise treizeci de ani când liberalii aflați la putere îl unseră pretor în plasa Jiul de sus, cu reședința chiar în locul său de baștină. N-arătase prea multă râvnă la învățătură, dar, de bine, de rău avea în buzunar o diplomă de licență în Drept, obținută în cinci, în loc de trei ani. Ba îl zgândări ambiția unui doctorat la Sorbona, și atunci părinții, călcându-și pe inimă, vândură câteva pogoane de pădure, ca să-l țină la Paris doi ani încheiați. În acest timp, tânărul nostru nu trecu mai mult de zece ori pe la facultate. Isprăvind banii și neprimind alții, se întoarse în țară căsătorit gata cu o franțuzoaică înaltă, slabă ca fusul și urâtă foc. Merișănenii își făceau cruce văzând-o și se întrebau ce-o fi pățit domnul pretor de-a luat pe muma-pădurii? Trebuia să bată dumnealui atâta cale până la țara franțuzului, nu găsea el oltence de-ale noastre chipeșe și pieptoase? Ori nu-i ajungeau brațele să le cuprindă peste mijloc?

Mai târzior se răspândi vestea că doamna Geneviève se trăgea dintr-o familie nobilă, scăpătată, din ținutul Loarei, ai cărei părinți muriseră săraci lipiți, lăsând pe

fată în bătaia vânturilor. Vasăzică, asta era? Odrasla Magherilor umbla după ranguri înalte, îi plăcea să plutească în măreție. Chiar numele lui istoric îi făcea pe mulți să creadă că ar fi descendentul unuia dintre fruntașii Revoluției de la 1848, mai ales că el nu dezmințea niciodată rudenția. De fapt, nu exista nicio legătură între cele două familii, nu era la mijloc decât o simplă coincidență de nume.

Tânăra vicontesă Magheru, transplantată pe pământ românesc, încercă să se adapteze noilor condiții de viață atât de deosebite față de cele în care trăise până atunci. Avea în ființa ei un neastâmpăr permanent, o neobișnuită nevoie de mișcare, de activitate. Nu se ocupa de gospodăria casei, era străină de această îndeletnicire. Își petrecea timpul călărind singură prin satele vecine, urcând pe dealurile Cotmenii sau rătăcind prin zăvoaiele și lunțile Oltețului. Danton, superbul ei cal de curse, îi făcea toate voile. Seara, cânta în salon arii din opere de compozitori francezi acompaniindu-se la pian – singurul pian din Merișani –, apoi citea până noaptea târziu, de preferință, din Maupassant. Când venea prefectul de la Caracal – om instruit, care își făcuse studiile în Franța – se angaja cu el în discuții pasionale despre clasicii francezi și, în focul vorbirii, Geneviève se schimba la față, inteligența ei vie și ascuțită o făcea frumoasă, distinsă, *grande dame*! Soțul rămânea undeva deoparte, în penumbră. Încolo, doamna Magheru, ca să-și umple timpul, organiza serbări școlare (erau două școli în comună) și atunci alerga să adune obiecte pentru tombolă sau să plaseze bilete. Începuse s-o rupă binișor pe românește, însă lumea

se obișnuise de mult cu vorbirea ei stâlcită. Mai în fiecare an, de obicei, iarna, se făcea nevăzută o lună, două. Pleca la Paris, sugrumată de o nostalgie sfâșietoare. Uneori o însoțea și bărbatul.

Chiar în primul an al căsniciei, Magherii avură un copil. Îl botezară Hillaire (după numele unui străbun al mamei, fost mare demnitar în vremea consulatului). Pe românește îi spuneau Ilarie și așa fu trecut în actul de naștere. Venirea pe lume a băiatului le invadează existența tihnită, aproape liniară, cu griji și spaime cumplite. Se născuse prematur, câteva luni se zbătu între viață și moarte. Apoi căpătă o eczemă rebelă, care îl chinui pe el și pe ai săi trei ani încheiați, după care – altă pacoste – se îmbolnăvi de astm. Avea crize dese, simțea o apăsare în piept și răsufla anevoie, îl punea să inspire aer într-o strachină în care turna câteva picături de piridină. Degeaba, criza nu ceda. Mama duse copilul la Craiova, apoi la București, plimbându-l pe la toți medicii de specialitate. Văzând că nu-i tămăduiește boala, plecă la Paris, împreună cu soțul. Alte colinde, consultații la doctori cu renume, Potain, Guéneau de Mussy, consulturi medicale. În fine, crizele se răriră, dar copilul încă nu era deplin vindecat. Acolo Geneviève născu o fetiță, de astă dată, sănătoasă. Și, după o lungă absență, Magherii se întoarseră în țară. O bună parte din avutul lor se dusesse pe copcă și, de rândul acesta, începu și tatăl să sufle greu, pentru că nu putea trăi numai din leafa de pretor.

Astfel crescuseră Iluș, cu toți ochii pe el, ținut la aer, sub dezmiardarea soarelui, însă mai mult încălzit de dragostea babei Floarea, slujnică la toate din casă. Scăpase, ce-i

drept, de năduf, nu mai avea crize, însă dădu peste altă pacoste. Maică-sa trase o bună spaimă când, într-o dimineață, intrând în sufragerie, îl găsi dormind dus, pe bufet. În timpul nopții, apucat de un acces de somnambulism, băiatul plecase din pătucul lui și era de mirare cum reușise să se cațare pe bufetul înalt de doi metri, ca să-și continue acolo somnul. Părinții, speriați, îl luară să doarmă cu ei, pentru a-l veghea în timpul nopții. Micul somnambul se mai sculă de câteva ori, la intervale scurte, dar nu păți nimic. După câteva luni, accesele, rărite între timp, încetară de-a binelea, și totul reintră în normal.

Ca oricărui copil, lui Ilarie îi erau dragi jucăriile, dar tot mai mult îi plăcea să i se povestească basme. Ar fi stat țeapăn pe scăunașul lui de-o șchioapă ore întregi, ca să audă întâmplări năstrușnice cu feți-frumoși și cosânzene care îi fermecau închipuirea. Părinții nu știau basme, nici nu le ardea să-i citească pierzând atâta timp, așa că trecuseră greul asupra bătrânei. Ea nu știa carte, dar era depozitara unei nesecate biblioteci de povești și, mai mult decât atât, se pricepea să le spună viu și colorat, cu un dar deosebit al narației. Așa încât toată comoara adunată în timpul copilăriei trecu repede, fără știrbiri, în mintea nesățioasă a băiatului, mobilând-o bogat nu numai cu fantezie, dar și cu tâlcul vorbelor de duh. De aceea, la cinci ani, cuvânta ca un om mare, cu fraze din cărțile de povești ori proverbe auzite din gura dădacei. Precocitatea lui se dovedea uimitoare.

Rămase de pomină o frază adresată preotului Grigore. Acesta tot stăruia pe lângă pretor să restituie parohiei crescătoria de porci, luată cam cu japca de către primăria

comunei, în vederea înființării unui orfelinat care nu se mai înființa. Copilul, aflat întâmplător în birou, auzind discuția, zise neîntrebat:

— Părinte, și cu slănina în pod, și cu sufletul în rai nu se poate!

Preotul se uită încremenit la țâncul de-o șchioapă:

— Ia te uită ce vorbe îi ies din gură?! Ca la un om bătrân. Aferim, copile!

Pretorul Magheru rămase și el *bouche bée*, cum îi spune adesea nevastă-sa, vicontesa. Hm, nu era atât de strașnic proverbul cât aplicarea la speță. De bucurie, îl luă pe Ilarie în brațe și îl copleși de sărutări.

— Mare noroc avuseși, popo... N-am încotro, îți aprob cererea, dar țâncului ăstuia să-i mulțumești, nu mie...

Băiatul pretorului era muncit încă înaintea de vârsta școlară de numeroase și felurite întrebări care îi năuceau pe părinți. Pe vremea aceea, comuna Merișani fu zuguduită de o crimă pasională. Un flăcău o ucise pe fata unui vecin al Magherilor, care se logodise cu altcineva. Ilarie o cunoștea pe Ileana, îi era chiar dragă, de atâtea ori vorbise cu ea și, auzind de nenorocire, se duse s-o vadă. Până atunci, încă nu zărise un cadavru. Se uită înfricoșat la moartă cum șade țeapănă în coșciug, acoperită de flori, auzi vaiete și plânsete în casă, fără să spună un cuvânt. Ba chiar reuși să pună un deget pe mâna celei duse, fără să-l observe cineva, dar îl trase repede, îngrozit. Mâna moartei era rece ca gheața. Plecă pe furiș, foarte copleșit de cele văzute. Acasă, părinții îl certară, nu trebuia să se ducă acolo, așa ceva nu era pentru el.

— De ce n-am voie? De ce să nu știu?

— Ce să știi?

— Vreau să știu cum a putut băiatul acela s-o omoare pe Ileana.

— I-a împlântat cuțitul în inimă...

— Și din asta se poate muri?

— Da, desigur. Mai bine să vorbim altceva.

Băiatul rămânea tot nedumerit.

— Atunci, un om poate să ucidă pe altul, și acela să fie ucis, la rândul lui?

— Hai, Iliuș, isprăvește cu prostiile...

— Astea nu-s prostii. Mie, tăticule, te rog să-mi spui pentru ce se poate, de ce s-a dat voie să se omoare oamenii între ei?

Ce să-i răspundă la această întrebare?

Se vede că în mintea copilului se făurise o lume ideală, oamenii se iubeau unii pe alții, trăiau pașnic, scaldându-se în apa caldușă a fericirii. Un om, chiar dacă l-ar fi dușmănit pe altul, n-avea putere să-l omoare, căci îl apăra viața. Și așa trăia până la adânci bătrâneți, când venea moartea să-l ia altundeva, într-o împărăție, foarte departe, dincolo de nori. Nici cu muritul oamenilor nu era ceva prea lămurit, dar știa că viața are un capăt. Și acum, toată clădirea închipuirii lui se surpa din temelie, zdrobită de cruzimea unei fapte.

— Ileana era tânără, trebuia să trăiască până se făcea bătrână ca baba Floarea. De ce acela i-a luat viața? Ar putea cineva să i-o dea înapoi?

— Viața nu se mai întoarce.

— Nu-i drept! Nu-i bine! țipă copilul, bătând nervos din picior. Îi venură chiar lacrimile. Suferea pentru o cauză care nu era a sa.

Nici tatăl, nici mama nu-și dădură seama de gravitatea răzvrătirii copilului împotriva relei orânduiri a naturii. Se mulțumeau să-și spună:

— E prea sensibil... Bolnăvicios de sensibil! O să aibă de furcă cu viața...

Altă dată Ilarie află că un frate al învățătorului, alergând să prindă trenul, lunecase de pe scară și fusese tăiat de roți.

— Cum a îndrăznit trenul să-l omoare? De ce trenul are atâta putere? Nu tot oamenii l-au făcut? Dacă l-au făcut ei, de ce îl lasă de capul lui, să-iucidă?

Întrebările nu erau total naive, cele mai multe având cât de cât un sâmbure logic. Aria lor însă rămânea aceeași.

— Ascultă, Fleurie, de unde vin copiii pe lume, o întrebă pe baba Floarea, franțuzindu-i numele în semn de alint.

— Din cer, dragul maichii, îi aduce barza în coș. Asta știe oricine.

— Acolo cine-i face?

— Dumnezeu, cine altul? Ia lut, îl frământă bine, croște căpșorul, mânuțele și piciorușele, pe urmă suflă în ele și gata fătul. Așa face cu toți...

— Și de ce îi trimite pe pământ și nu-i ține la el în cer?

— Apăi, Iluș maică, acolo sus n-au cum să crească. Dacă se măresc, cad jos, fiindcă atârnă prea greu și praf se fac. D-aia se duc berzele de-i ia și îi împart pe la oameni. În cer nici n-au ce mânca, acolo-i numai aer, atâta...

— Ar fi o socoteală, zicea copilul oarecum convins de spusele dădacei. Dar berzele împart copiii după capul lor?

— Cum după capul lor?

— Așa, bine... De ce lui badea Toader i-au adus nouă copii, iar părinților mei numai pe mine și pe Mariana?

Tăticu' poate să hrănească și zece, are de unde, dar badea Toader n-are și rabdă copiii de foame!

Pe baba Floarea tocmai a strigat-o stăpână-sa și a plecat repede, altfel cine știe cum s-ar fi descurcat. Dar, după ce Ilarie merse la școală, încetă cu desăvârșire să mai creadă în balivernele celor mari.

— Toți m-ați mințit, chiar tu, Fleurie, în care aveam încredere. Copiii nu vin din cer sau de la Paris, cum spunea mama, se nasc aici, pe pământ. Altfel, de ce ar fi băieți și fete? Ar ajunge doar băieți. Fete pentru ce trebuie?

Numai că nedumeririle lui Ilarie creșteau pe zi ce trecea. La școală nu află prea multe lucruri, nici n-avea cum, așa că foamea lui de a ști rămase tot nesatisfăcută. Numai când trecu la liceu, se schimbară lucrurile. Părinții l-au dat la pensionul Modern, unde se aflau elevi din toate clasele, iar câțiva găligani cu „mustață“ din cursul superior îi destăinuiră destul de brutal unele fapte. Inocența lui rănită înăspri conflictul latent cu viața. Iată-l acum alergând la lectură particulară peste lecțiile de fiecare zi, pentru el simple jucărioare. Citea o carte și acea carte cerea alta și așa fiecare se voia urmată, fără oprire și fără sfârșit. Ajunsesse asemeni unui naufragiat care, chinuit de sete, bea din apa sărată a mării. Setea sporită va cere să bea din nou, tot mai mult, până la pieire...

Elevul Magheru Ilarie ajunsesse în acea vreme în clasa a VI-a¹, dar în privința fondului de cunoștințe se putea măsura cu un absolvent de facultate.

¹ În clasa a X-a avea 16 ani (n.r.).